

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 2022 р.

**РЕФЕРАТ
Кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

**зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою
«Бізнес-статистика та аналітика»**

**на тему: «Статистичний аналіз ринку медичного страхування та
страхування життя в Україні»**

Виконавець:

студентка факультету економіки та управління
підприємництвом

Табунщик О.Г. _____

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент

Погорелова Т.В. _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Економічні та соціальні події, що відбуваються у світі та в Україні впродовж останніх трьох-п'яти років, примушують задумуватись не тільки над своїм, але й над майбутнім усієї своєї родини, бо ніколи до кінця не знаєш і навіть не можеш уявити, що може очікувати і з чим прийдеться зіштовхнутися. Саме про це дбає сфера страхування, в особливості страхування життя: передбачення й заподіяння випадкам, що можуть надовго вибити з колії працездатності й заробітку грошей.

Галузь страхування життя в Україні постійно розвивається, але не настільки швидко, як би хотілось. Це особливо пов'язано з менталітетом людини і недовірою до страхових компаній. Наразі активно розповсюджується і поширюється інформація щодо можливості подбати про себе, про свою родину і нащадків. Саме тому оцінити стан і перспективи розвитку національного страхового ринку стає головним завданням статистики. Означене сприяло вибору теми та підкреслило її актуальність.

Мета дипломної роботи – визначити та надати статистичну оцінку стану ринку медичного страхування та страхування життя, основним процесам та закономірностям, які відбуваються в страхуванні; виявити та охарактеризувати основну тенденцію його розвитку.

Для досягнення поставленої мети під час статистичного дослідження необхідно вирішити такі завдання:

- висвітлити історію виникнення медичного страхування в світі і його особливості, етапи і форми розвитку в Україні;
- виявити сучасні форми і види страхування життя, визначити їх основні характеристики, особливості;
- проаналізувати взаємозв'язок медичного страхування зі страхуванням життя, освітити думки різних вчених щодо визначення й сутності медичного страхування і страхування життя;
- охарактеризувати та розрахувати систему статистичних показників, які використовуються для аналізу ринку страхування життя й медичного страхування на основі статистичної інформації за 2013 р. та 2020 р., порівняти отримані результати;
- визначити особливості статистичних розрахунків тарифних ставок при страхуванні життя;
- проаналізувати динаміку валових страхових премій та виплат в Україні за період 2010-2020 рр. зі страхування життя, медичних витрат та медичного страхування;
- охарактеризувати статистичні методи виявлення основної тенденції розвитку страхового ринку;
- виявити основну тенденцію розвитку валових виплат на страховому ринку життя та ринку медичного страхування за період 2010-2020 рр.;
- розробити короткостроковий прогноз основних показників страхового ринку життя в Україні.

Об'єктом дипломної роботи є медичне страхування та страхування життя в Україні. Предметом дослідження виступають показники стану та розвитку ринків страхування життя та медичного страхування в Україні за період 2010-2020 рр.

Методи дослідження: основою проведеного дослідження є теоретичні надбання вітчизняних та зарубіжних науковців, які присвячували свій час дослідженню розвитку страхування життя та медичного страхування в Україні.

Під час дослідження використовувалися статистичні методи групувань та класифікацій, табличний та графічний методи, методи аналізу динаміки, методи вирівнювання ряду динаміки (метод ковзної середньої, метод укрупнення інтервалів, методи аналітичного вирівнювання за прямою та параболою другого порядку), методи прогнозування.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти держави, статистична звітність, яка публікується журналом ForInsurer, підручники, посібники, наукові статті зі страхування життя та медичного страхування.

Структурно дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та додатків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано статтю та тези:

1. Табунщик, О. Г. Аналіз розвитку та стану страхового ринку в Україні / О. Г. Табунщик, Т. В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 7.– Одеса, ОНЕУ. – 2021. – С. 56 – 62.

2. Табунщик, О. Г. Тенденції розвитку медичного страхування в Україні / О. Г. Табунщик, Т. В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 8.– Одеса, ОНЕУ. – 2022. – С. 157–160.

3. Табунщик, О. Г. Динаміка та перспективи розвитку медичного страхування в Україні // Збірник тез учасників підсумкової науково-практичної студентської конференції ОНЕУ “Сучасні виклики економіки” факультету Економіки та управління підприємницької діяльністю (м. Одеса, 8 квітня 2022 р). – Одеса: ОНЕУ. 2022 р. – С. 129 – 131.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі роботи «**Теоретичні основи статистичного дослідження ринку медичного страхування та страхування життя**» було розглянуто історію виникнення і розвитку медичного страхування в Україні, основні форми та види страхування життя, наведено порівняльну характеристику обов'язкової та добровільної форми страхувань, обґрунтовано взаємозв'язок медичного страхування зі страхуванням життя.

У другому розділі «**Методологічні аспекти побудови та аналізу системи статистичних показників медичного страхування та страхування життя**»

наведено основні економіко-статистичні показники аналізу цих ринків, особливості побудування тарифних ставок при страхуванні життя та розглянуто і проаналізовано динаміку валових страхових премій і виплат з наступних видів добровільного страхування: медичного страхування, страхування життя та страхування медичних витрат.

У третьому розділі «**Статистична характеристика тенденцій розвитку ринку медичного страхування та страхування життя в Україні за період 2010-2020 рр.**» наведено методи виявлення основної тенденції на ринку страхування, проведено згладжування ряду динаміки валових страхових виплат зі страхування життя способом 3-річної ковзної середньої та аналітичне вирівнювання за прямою, вирівнювання ряду динаміки валових виплат з медичного страхування по середньому темпу зростання та аналітичним вирівнюванням за параболою другого порядку. На основі аналітичного вирівнювання за параболою другого порядку розроблено короткостроковий прогноз валових премій зі страхування життя, а методом аналітичного вирівнювання за прямою – прогноз валових виплат.

ВИСНОВКИ

Таким чином, під час проведення дослідження ринку медичного страхування і страхування життя були вирішені всі поставлені задачі, на основі чого можна зробити наступні висновки:

1. Первинна форма страхування у вигляді кас взаємодопомоги існувала ще з часів грецької та римської цивілізацій. Вперше медичне страхування у більш типовій і сучасній формі з'явилося у 19 столітті в Німеччині і Англії. В Україні медичне страхування з'явилося в Одесі в кінці 19 століття у вигляді страхування працівників від нещасних випадків. У Радянські часи медичним обслуговуванням населення забезпечувалось державою, а з часів незалежності Україна почала свій шлях до ринкової економіки, частиною якої є ефективна система страхування. З 1996 року з прийняттям закону «Про страхування» почався процес втілення в життя добровільного медичного страхування.

2. Страхування життя – це один із видів особистого страхування, яке здійснюється у добровільній формі, за допомогою якого людина захищає фінансовий рівень свого життя під час нещасного випадку або критичного захворювання, а також має можливість забезпечити і накопичити суму для певної мети. Визначено, що існують такі види страхування життя: змішане, страхування дітей, страхування до вступу в шлюб, довічне страхування і страхування додаткової пенсії, найпопулярніше з яких змішане страхування; детально охарактеризовано умови і особливості кожного виду.

3. Під час аналізу наукових джерел було визначено особливості розуміння сутності медичного страхування і страхування життя різними вченими і науковцями, які були описані у своїх наукових працях. Дійшли до висновку, що страхування життя більш важливий і першочерговий інструмент, який повинен бути у кожної людини, бо це позитивно впливає не тільки на забезпеченість окремої родини, але й на економіку в цілому.

4. У роботі наведені економічні показники, які використовуються для статистичного аналізу ринку страхування життя й медичного страхування і які

розподіляються на дві групи: показники обсягу, структури і функціонування страхового ринку та показники фінансового стану і діяльності страхових компаній. До першої групи внесені 15 показників, до другої – 4. Розрахунок цих показників і порівняльний аналіз їх стану у 2020 р. порівняно з 2013 р. дозволив зробити наступні висновки:

- 1) кількість компаній зі страхування життя скоротилася майже на 68%;
- 2) кількість договорів зі страхування життя збільшилася на 44,6%, а з медичного страхування зменшилася на 65,1%;
- 3) кількість застрахованих осіб протягом року зі страхування життя збільшилася у 2,6 рази обсяг валових премій – в 2 рази, а обсяг валових премій з медичного страхування – в 3,6 разів;
- 4) кількість страхових випадків зі страхування життя збільшилася в 3,4 рази, валові виплати – в 4,3 рази; з медичного страхування кількість страхових випадків збільшилася на 10,3%, а валові виплати збільшилися в 2,7 разів;
- 5) зростання валових виплат зі страхування життя випереджає зростання валових премій в 3,3 раз, у той час як на ринку медичного страхування зростання валових премій випереджає зростання валових виплат в 1,3 рази;
- 6) рівень валових і чистих страхових виплат збільшився майже на 7 в.п., а питома вага чистих премій у сумі валових премій і питома вага чистих виплат у сумі валових виплат не змінилася;
- 7) максимальна страхова виплата за окремим страховим випадком зі страхування життя зменшилася на 54,5% (з медичного страхування збільшилася в 2,5 рази), а максимальна страхова сума за окремою застрахованою особою зменшилася майже на 100%, з медичного страхування – майже на 91%;
- 8) максимальна страхова виплата за окремим страховим випадком збільшилася в 2,5 рази, у той час, як максимальна страхова сума за окремою застрахованою особою зменшилася майже на 91%.

5. Основні особливості розрахунку тарифних ставок при страхуванні життя полягає у використанні демографічної статистики, в складанні нетто-ставки з декількох частин, кожна з яких призначена для формування страхових резервів та у використанні методів розрахунку доходів при довгострокових фінансових операціях.

6. Аналіз ряду динаміки валових премій з медичного страхування за 2010-2020 роки дозволив зробити такі висновки: загальна тенденція валових премій має напрямок до зростання; у 2020 р. порівняно з 2019 р. валові премії збільшилися на 830,2 млн. грн.; якщо порівнювати з 2010 р., то на 4,4 млрд. грн., причому щорічно на 444,1 млн. грн. Динаміка валових виплат з медичного страхування також має тенденцію до зростання величини виплат: у 2020 р. порівняно з 2019 р. валові виплати зросли на 137,8 млн. грн.; за період з 2011 р. по 2020 р. – збільшилися в 4,3 рази, у той час як валові премії зросли в 6,2 рази, що означає, що зростання валових премій випереджає зростання валових виплат в 1,4 рази.

Загальний обсяг ринку зі страхування життя у 2020 р. складав 5 млрд. грн., що в 5,5 разів більше, ніж у 2010 р. Отож, за цей період валові премії збільшувалися в середньому на 411 млн. грн. або на 1,9%. Обсяг валових виплат за період 2011-2020 рр. збільшився на 596,1 млн. грн. або в 12,3 разів.

Обсяг ринку зі страхування медичних витрат збільшився на 880,7 млн. грн. або в 4,8 рази, а валові страхові виплати – на 172 млн. грн. або в 3 рази.

7. Вияснено, що до основних статистичних методів виявлення основної тенденції розвитку страхового ринку належать укрупнення періодів, згладжування ряду динаміки способом ковзної середньої, вирівнювання по середньому абсолютному приросту і по середньому темпу зростання і аналітичне вирівнювання, яке є самим точним методом в залежності від випадку.

8. Методом 3-річної ковзної середньої визначено, а аналітичним вирівнюванням ряду динаміки по прямій доведено, що основна тенденція валових страхових виплат зі страхування життя має напрямок до зростання, причому щорічно обсяг валових премій збільшувався в середньому на 71,5 млн. грн.

9. За допомогою середнього темпу зростання обчислено та оцінено теоретичні (вирівняні) рівні ряду динаміки валових виплат з медичного страхування, що показало тенденцію до зростання. Аналітичне вирівнювання ряду динаміки за параболою другого порядку показало, що щорічно за 2011-2020 рр. валові виплати збільшувалися в середньому на 209,8 млн. грн., а щорічне прискорення приросту валових виплат складало 20,5 млн. грн.

10. На основі рівняння тренду по параболі було здійснено прогнозування валових страхових премій зі страхування життя на 2021-2022 рр., внаслідок чого визначено, що щорічно валові страхові премії збільшувалися в середньому на 376,6 млн. грн., а їх абсолютне прискорення дорівнювалося 23,9 млн. грн. Таким чином, було розраховано, що за умови збереження параболічної тенденції прогнозні значення валових премій зі страхування життя складуть 5,6 млрд. грн. у 2021 р. та 6,3 млрд. грн. у 2022 р.

На основі рівняння тренду, розрахованого у п. 3.2, розроблено прогноз валових виплат зі страхування життя, значення якого складуть 791,6 млн. грн. у 2021 р. та 863,1 млн. грн. у 2022 р. за умови збереження загальної тенденції до рівномірного зростання.

Таким чином, основний висновок з проведеного дослідження – обидва ринки розвиваються, удосконалюються, що приведе к позитивним змінам у життя суспільства і країни в цілому. Одержані результати можуть бути використані під час здійснення заходів щодо ступеню поширення медичного страхування та страхування життя на мезо- та макрорівні.

АНОТАЦІЯ

Табунщик О. Г.

(прізвище та ініціали студента)

«Статистичний аналіз ринку медичного страхування та страхування життя в Україні»

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

051 «Економіка» за освітньою програмою

«Бізнес-статистика та аналітика»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2022 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – ринок медичного страхування та страхування життя в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні та практичні аспекти статистичного аналізу стану та перспектив розвитку ринку медичного страхування та страхування життя в Україні. Освітлено історичні передумови виникнення страхування, наведено види та форми страхування. Визначено систему статистичних показників для надання оцінки стану ринку страхування, виявлено особливості розрахунків тарифних ставок. Проведена оцінка динаміки валових та чистих премій і виплат з основних видів добровільного особистого страхування. Виявлено та охарактеризовано основні тенденції розвитку валових виплат з медичного та страхування життя в Україні за період 2010-2020 рр. Розраховано прогнози параметри страхових валових премій і виплат зі страхування життя в Україні на 2021-2022 рр.

Ключові слова: види страхування, тарифні ставки, валові страхові премії, валові страхові виплати, динаміка, основна тенденція, аналітичне вирівнювання, прогноз.

ANNOTATION

Tabunshchik O. G.

(surname and initials of the student)

«Statistical analysis of the health insurance and life insurance markets in Ukraine»

(title of qualification work)

qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special

051 «Economics» for the educational program

"Business statistics and analytics",

Odessa National University of Economics

Odessa, 2022

The qualification work of the bachelor's degree consists of three sections. The object of the study - health insurance and life insurance market in Ukraine.

The article considers theoretical and practical aspects of statistical analysis of the state and prospects of the health insurance and life insurance markets in Ukraine. The historical preconditions for the emergence of insurance are highlighted, the types and forms of insurance are given. The system of statistical indicators for estimation of a condition of the insurance market is defined, features of calculations of tariff rates are revealed. An assessment of the dynamics of gross and net premiums and payments from the main types of voluntary personal insurance is performed. The main trends in the development of gross payments for health and life insurance in Ukraine for the period 2010-2020 are identified and characterized. The forecast parameters of gross insurance premiums and life insurance payments in Ukraine for 2021-2022 are calculated.

Keywords: types of insurance, tariff rates, gross insurance premiums, gross insurance payments, dynamics, main trend, analytical equalization, forecast.